

ERNST JÜNGER

METSASALU
125

1918. AASTA
KAITSEKRAAVILAHINGUTE
KROONIKA

Originaali tiitel:

*Ernst Jünger, Das Wäldchen 125. Eine Chronik aus den
Grabenkämpfen 1918*

Sechste Auflage

E. S. Mittler & Sohn / Berlin 1935

Toimetanud Lauri Suurmaa

Saatesõna Peeter Helme

Keeletoimetanud Elle Hein

Kujundanud Jan Garshnek

Küljendanud Erje Hakman

Raamat on ilmunud Eesti Kultuurkapitali toetusel.

© 1925, 1935, 1978 Klett-Cotta – J. G. Cotta'sche Buchhandlung

Nachfolger GmbH, Stuttgart

Tõlge eesti keelde © Agur Benno ja kirjastus Argo, 2019

www.argokirjastus.ee

ISBN 978-9949-607-89-1

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

SAATEKS

Kunagi ütles Ernst Jünger enda kohta, et ta sündis 19. sajandil, elab 20. sajandil ning surra sooviks 21. sajandil. Päris nii ei läinud, kuid tõepoolest kujunes 1895. aastal ilmavalgust näinud ja 1998. aastal 102aastaselt lahkunud Jüngerist eelmise sajandi elav kroonika. Saksa ajakirjanik, Jüngerit sõber Heimo Schwilk pani mahuka biograafia pealkirjaks lausa „*Ernst Jünger. Ein Jahrhundertleben*” – „Ernst Jünger. Sajandi elu”.

Jünger pole lihtsalt ühe aastasaja tunnistaja. Ta on ka osaline. Sedavõrd aktiivne osaline, et tema ühte elusse mahub justkui mitu. Jünger jõuab olla sõjamees, käremeelne poliitiline publitsist, entomoloog ja kirjanik. Ta eksperimenteerib narkootikumidega, reisib läbi pea kogu maailma ning on aktiivses kirjavahetuses ja isiklikes suhetes paljude 20. sajandi kultuuri- ja poliitikategelastega, keda kõiki oleks lootusetu püüda üles loetleda. Teiste seas puutub Jünger 1920ndatel kokku seltskonnaga, kes haarab 1933. aastal Saksamaal võimu. On väidetud, et natsionaalsotsialiste kritiseerinud Jüngerit ei kiusata Kolmandas Riigis taga vaid seetõttu, et Hitler ise hindab teda kirjanikuna ning näeb temas sugulashinge Esimese maailmasõja kaevikulahingute ajast. Samas on peetud just Ernst Jüngerit lühiromaani „Marmorkaljudel” (1939, e. k. 2017 Katrin Kaugveri tõlkes) keskseks režiimivastaseks protestitekstiks ning selles

esinevas Mauretaanlaste Ordus võib soovi korral näha natsionaalsotsialiste. Jünger ise lükkab säärased tõlgendused tagasi kui liiglightsustavad ja päevapoliitilised. Sellele vaatamata läheb Jünger Saksamaa ajalukku ühe peamise siseemigrandina – autorina, kes küll ei lahku totalitaarse võimu ängistavate olude eest välismaale, kuid keeldub režiimi auavaldustest ja tähelepanust ning elab ärapöördunult.

Samas võib ka öelda, et Jünger on parim näide sellest, kuidas teha edevusest tagasihoidlikkus. Või siis vastupidi – kuidas rõhutatud tagasihoidlikkus muutub silmatorkavaks. Mitte kunagi elus ei ole tal olulisi avalikke ameteid. Kuigi 20. sajandi sõjamehe sümbolkuju, jõuab ta Esimeses maailmasõjas vaid leitnandi aukraadi ja kompaniiülema ametikohani. Hauptmanniks edutatuna juhib ta Teise maailmasõja alguses läänerindel taas kompaniid ning teenib hiljem Pariisis staabiohvitserina toonase oobersti Hans Speideli alluvuses – Speidelist saab hiljem Lääne-Saksa armee üks taasloojaid ning NATO Euroopa maavägede juhataja.

Muidu on Jünger eelkõige kirjanik. Vaatleja. 20. sajandi kroonik. Ernst Jünger jälgib kõike ning teeb seda metoodiliselt. Ta paneb oma meetodile lausa nime. Selleks on „stereoskoopiline pilk” ning selle mõiste all ei pea Jünger silmas mitte pelka võimet tajuda kujutist ruumilisena või näha sõnadega kirjeldatavat pildina, vaid midagi enam – suutlikkust tabada nähtut korraga mitme nurga alt, näha ka vastaspoole positsiooni, tunda värvide lõhna, kuulda arvude häält...

Selle jahil läheb Jünger väga kaugemale. 1920ndatel sekkub popstaaoriga võrreldavat kuulsust nautiv Preisi kuningriigi kõrgeima sõjalise vapruste eest antava aumärgi *Pour le Mérite*'i kavalier

Weimari vabariigi lärmakasse poliitellu. Küll mitte poliitiku, vaid publitsistina, avaldades oma tekste kõlavate pealkirjadega väljaannetes nagu *Der Widerstand* (Vastupanu), *Standarte* (Võitluslipp), *Der Vormarsch* (Pealetung) või *Die Kommenden* (Tulijad). 1930ndatel tõmbub ta avalikkusest tagasi ning keskendub ilukirjandusele ja kodusele aiapidamisele, samuti korraga nii botaanilise kui ka poolreligioosse vaimustusega. Sõja ajal Pariisis viibides vaatleb Jünger ühelt poolt varjatud, aga seda ägedamat võimuvõitlust okupatsioonivõimu eri harude – Wehrmachi ja Gestapo – vahel; teisalt armastab ta riputada teinekord mundrikuue kappi, panna selga tsiviilülikonna ning sukelduda Pariisi kultuuriellu, suheldes teiste seas Jean Cocteau ja Pablo Picassoga. Tuttavaid pole tal raske leida, sest on ju Jünger loomingu juba siis Prantsusmaal vähemalt sama populaarne kui kodusel Saksamaal...

Sõja järel keskendub Jünger üha enam talle iseomaseks saanud kirjandusžanrile – päevikule. Tema ülestähendused on ühtaegu värvikad ja piinlikkuseni täpsed. Neis on kuhjaga elu üksikasju, pisidetaile, mis lasevad lugejal näha kõike nähtuse tuumani tungiva pilguga ning samas on neis aristokraatlikku distantsi, igavikutaotlust.

Samuti võtab Jünger ette reise. Mõned neist viivad väga kaugele – näiteks Lõuna-Aiasse, kus ta tegeleb lisaks kõigele ka loodusvaatluste ja „subtiilse jahiga”, putukate kogumisega (praegugi võivad külastajad Jünger viimases elupaigas Wilflingenis imetleda tema aukartustäratavat putukakogu ning Jünger kui ühe maailma tunnustatuima hobientomoloogi auks on nimetatud ka üks ööliblikaliik – *pyralis juengeri*). Teistsuguseid reise korraldab ta oma elutoas. Nimelt kuulub Jünger hiiglaslikku

tutvusringkonda ka Šveitsi keemik Albert Hoffmann, kelle seltsis proovitakse 1950ndatel LSDd, meskaliini ja peiootet või peioote-uimakaktust...

Kõigest kogetust Jünger ka kirjutab. Ja nii kuni lõpuni välja. Mitte iseendale, vaid sõpradele, lugejatele, maailmale. Tema looming moodustab seejuures keeruka mustri, kus päevik-romaanid vahelduvad ilukirjandusega. Pärast Jüngerit lahkumist siit ilmast hakkavad seda täiendama üha uued ja uued kirjavahe-tuse kogud, millest võib esile tõsta korrespondentsi õigusfilosoof Carl Schmitti või poet Gottfried Benniga.

Eesti keelde on seni Ernst Jüngerit vähe tõlgitud, kuid samas ulatub huvi tema isiku ja loomingu vastu ajas kaugele. Peagi pärast Esimese maailmasõja lõppu ilmub ajakirjas Sõdur kaks erialast artiklit – pealkirjadega „Nüüdseaja võitlus sõjas” ning „Kallaletungi kiirusest”. Taas jõutakse Jüngerini alles aastakümneid hiljem, kui 1995 ilmub ajakirjas Akadeemia Ülo Matjuse tõlkes tema „Totaalne mobiliseering” ning 2016. aastal sealsamas novell „Sturm” Agur Benno tõlkes. Kaks Jüngerit lühivormi on tõlkinud ka allakirjutanu. Tema teoste kogumahtu arvestades on see mikroskoopiline osa.

Jüngerit kui mõtlejani jõutakse Eestis juba järgmise suure sõja eel. Nii võib 1939. aasta ajakirja Akadeemia juuninumbrist leida Eduard Laamani artikli „Georges Sorel ja dünaamiline riik”, mille alapeatükis „Rahvusenamlus” püüab autor defineerida Weimari vabariigi volatiilseid poliitilisi ja ideoloogilisi suundumusi. „Ja Ernst Jünger leiab,” kirjutab Laaman, „et mass igal pool lakkab olemast otsustav suurus, kus talle kindlalt vastu astutakse. Mass ei olevat enam võimne sekka lööma, ei isegi mitte ennast kaitsma.” Kui see võib kõlada pigem hetkeoludest

ajendatud fantaasiana, siis mõni rida allpool osundab Laaman ühele teisele noore ja tulise Jüngerit mõttele, mis kõlab kahtlemata vastu ka tänapäevas: „Tehnika ei tähendavat edu, vaid võimu (*Herrschaft*).”

Ja siin on olemas selge side nii Jüngerit Esimeses maailmasõjas läbielatud kirjeldava ning vast tema kõige laiemalt tuntud päevikromaaniga „Terasäikestes”, novelliga „Sturm” kui ka käesoleva teosega „Metsasalu 125” (need kolm ei kujuta endast aga kogu Jüngerit sõjajutustuste kogumit). Viimane nimetatud kolmest kirjeldab sündmusi, mis tegelikkuses lõpetasid Jüngerit jaoks ka sõja – nimelt just 1918. aasta suvel sai ta Cambrai’ lähedal kaks korda haavata.

Selles jutustuses kohtame pidevalt masina, tehnika ja inimese kontakti ning konflikti. See on suhe, mis Jüngerit korruga hirmutab ja vaimustab. Hirmutab, sest Jünger näeb, kui kergelt võib tehnika kaudu vallandatud jõud purustada inimese – mitte ainult tema keha, vaid ka vaimu, unistused, lootused. Samas see vaimustab Jüngerit, sest on ju kõigi nende jõudude vallapäastjaks inimene ise.

See on suhe, mis jääb Jüngerit saatma kogu elu. Ühelt poolt tunneb Esimese maailmasõja kangelane, rünnakrühmlane, eikellegimaal granaatide, püstolkuulipildujate ja tääkidega peetud mees mehe vastu võitluste sangar end masinate purustusjõust kõrgemal seisvana. Teisalt vaatleb Jünger elu jooksul kasvava hirmuga voli, mida inimkond masinatele annab. Mis meist niimoodi saab? Kes oleme me siis, kui me pole enam meie? Kuhu jääb me hing ja vaim, võime unistada ja unistustest tegelikkust vormida – kõik see, mis teeb meist jumalasarjand?

Need on küsimused, mille peale Jünger mõtleb palju oma pika elu jooksul. „Metsasalu 125” porisele ja kurnatud leitnandile piisab esialgu sellest, et tulla eluga välja mehi neelavast ja surma tootvast masinavärgist. Kuid Jünger stereoskoopiline pilk, sõnatäpsus, fantastiline stiilimeisterlikkus – elemendid, millele ehitada tulevikus oma korraga kõrgstiilis ning ometi üheselt arusaadavat ja lihtsat proosat – on siin kõik olemas.

PEETER HELME

EESLIINIL.

Alati, kui ma jälle alustan kirjutamist ühesse neist kitsastest vihikutest, mis lasevad end nii mugavalt kaarditaskus kaasas kanda, tuleb pähe mõte, kas ma lasen pliiaitsil ka üle selle viimase lehekülje libiseda. Neid on juba terve rida kodus seismas, täidetud päevakirjelduste, lühikeste vaatluste ja kiirete joonistustega ning kujutan endale hästi ette end hiljem rahulikemal aegadel neid lehitsemas ja seejuures meenutamas: nii veetsid sa neil kummalistel aastatel oma päevi.

Vahel on käekiri rahulik, hoolikas ja tindiga kirjutatud, nii et ma tean kohe, tol korral istusid sa mugavalt väikeses Flandria või Põhja-Prantsuse talumajas või siis kuskil väga rahulikel positsioonidel varjendi ees, suitsetades piipu ning häirituna kõige enam viimase lennuki kaugest surinast, kes seal oma õhtust ringi tegi. Siis tulevad kohmakad ja moonutatud pliiaitsiread, mõnes põrgulikus inimestega täidetud augus enne rünnakut või tugeva tulistamise lõputute tundide ajal võbiseva küünlatule paistel paberile määritud. Lõpuks read erutatud märksõnades, loetamatud nagu laineline joon, mis maavärinat registreerib, realõpud kiirustava käe poolt õhku rebitud – need visati paberile pärast rünnakut mürsulehtrites või kaevikujuppides, mille kohal lendasid veel surmavate herilaseparvedena sihitud kuulivalangud.

Jah, peaks olema ilus lehitseda mälestusi sellistel rahulikel tundidel, mida endale hetkel ettegi ei kujuta, suurimaks mureks see, kuidas hiljem oma õhtut täita. Juba sel põhjusel tahan ellu jääda. Kodus nähakse meis tihti inimesi, kellel on nii palju julgust, et nad oma elu eest sentigi ei anna; aga olen piisavalt kaua sõdurite keskel elanud teadmaks, et hirmu mittetundvat inimest pole olemas. Ilma hirmuta oleks ka julgus mõttetu; see on tume vari, mille ees näib julgemine kirju ja ahvatlevana.

Aga on veel üks põhjus, miks mind kohutab mõte surmavast tabamusest, mis siin järelemõtlikel tundidel tihti ligi hiilib. Elame nii sügaval sõja sees, et ei suuda rahu endale üldse ette kujutada. See sõda on nagu ürgmets, mis meid juba aastaid üha tugevamini oma pimedas haardes hoiab, nii et hakkame kahtlema, kas sel üldse teist serva on. Ja kui peaks nüüd surma saama, siis oleks see nagu ärakutsumine kaasahaarava kaardi-partii juurest, kus on mängus tohutud panused.

Ja just seepärast näib meile, et oleme astunud sõja uude ja tähelepanuväärsesse löiku. Meie seljataha on jäänud suured kevadlahingud, milles materjalilahing leidis oma kõrgpunkti, mida vaevalt et üle pakkuda saaks. Sõja lõppu nad endaga ei toonud. Pärast neid pingutusi on saabunud kurnatus, mis on kummalises vastuolus suure materjalimahuga, mille määratsemine valitseb lahinguvälja üha ühetoonilisemalt. On kuulda lagunemismeeolude märkidest tagalas või üksustes, mis tulevad kodumaalt või idast. See ei näi tähelepanuväärne kellelegi, kes tunneb seoseid rünnakutahte ja tervise, kehalise energia ja õnneliku lõpu väljavaate vahel.

Siin rügemendis, mis koosneb vaid noortest inimestest ja ühe hõimu liikmetest, kelle visa raskepärasus näib materjalilahingu

jaoks nagu loodud olevat, avaldub see teisel kujul. Võideldakse vana usaldusväärusega, aga ilma ootusteta, ma ütleksin, et lootuseta, puhtalt kohusetundest. Käsitöö tungib tugevalt esile. Kurnatust on võimalik jälgida sõnades ja hoiakutes, mis laieneb ka suremise stiilile. Grupp vanu kaevikuvõitlejaid, kes mingi päikeselise kaevikuserva juures maas kükitab ja vestleb üksikute heidetud väljenditega, kust pritsib ühiste aastate kogemust, see on kooslus, kelle vaimu ei saa endale pärast ettegi kujutada.

Sellises ümbruskonnas ma elan. Positsioonid, kuhu täna öösel liigume, näivad meie vägagi tagasihoidlikele soovidele vastates vaiksed olevat. Ehk annab lahingute jumal meile sellel kõrvalisel maatükil rahulikku ja rõõmsat suveaega.

Üleeile tundsin end veel täiesti suurlinlasena, täna elutsen jälle rebaseurus, pool meetrit savi pea kohal. Kui ma eile puhkuselt tulin, leidsin pataljoni jumalast mahajäetud Põhja-Prantsuse kohakestest, mida metsik loodus juba neli aastat enda valdusse haarab ning mille nimed meid sama kaua jälitavad, kui nendes elame või nende pärast võitlema peame. Nii palju verd kui Arras', Bapaume'i või Cambrai' vahel pole ühelgi maaribal maailmas voolanud. Kui kohale jõudsin, oli pataljon taas pealelaadimiseks valmis. Kahe tunniga olin endast ette kandnud, kompanii vastu võtnud ja ümber riietunud. Kui ma vana, mugavat, nahklappidele vaatamata sajakordselt nõelutud mundrikuube oma ihul tundsin, oli koduigatsus muinasjutulise valgete voodilinadega maa järele juba poolenisti unustatud. Ka pagas oli peagi korras, mu tentsik August Schüddekopf, tõsimeelne ja sõnaaher nõmmelane, keda saatus oli hellitanud kauem kui tema eelkäijat, oli minu harjumustega täiesti kohanenud. Ta teab, millised asjad käivad ranitsasse ja millised asjad peavad toidutoojad alles

järgmistel päevadel mulle ette tooma. Ta paneb mulle püstoli, teraskiivri, kepi ja gaasimaski valmis ja esitab lõpuks ainukese küsimuse: „Millised raamatud peavad seekord kaasa saama?” Kuna positsioonivõitlus on lahingu kõige igavam ja vaevalisem vorm, võib endale vähemalt pagasiga mõningast luksust lubada.

Ma olen temaga väga rahul, tema eelkäija oli üks lobamokk, endine kelner, kes suutis mind peaaegu meeleheitele viia ning oli võimeline siis, kui ma midagi süüa soovisin, mulle kõigepealt terve menüü ette lugema, kuigi ta teadis täpselt, et oli vaid leiba ja marmelaadi. Üksteisega tuleb läbi saada, kui peab pikka aega kitsas punkris koos elama. Sellise inimese pidev lähedus, kelle vastu salajast vastumeelsust tuntakse, võib muutuda talumatuks, isegi kui peaaegu ühtegi sõna ei vahetata.

Pimeduse saabudes sõitsid veoautod välja. Pärast seda, kui mehed oli ära jaotatud ning ladustatud justnagu heeringad, istusin viimases autos juhi kõrvale ja sõitsime väikesi vahemaid hoides minema.

„No nii, nüüd võib kõik see mürgel jälle peale hakata,” mõtlesin, kui mootor käima läks. Tegelikult olin ma siiski täiesti rahul, sest kuigi mul polnud kunagi suuri muresid olnud, polnud ma kunagi nii muretult elanud kui sõjaväljal. Kõik on selge ja lihtne, minu õigused ja kohustused on sõjaväeliselt reguleeritud, mul pole vaja raha teenida, süüa antakse, kui mul halvasti läheb, on mul tuhandeid saatusekaaslasi ning eelkõige muutub surma varju all igasugune küsimus meeldivalt vähetähtsaks. Ja kui mul oleks vähk või tiisikus, teaksin sobivat ravimit. Surma lähedus ravib nagu tundmatu valgus. Ümbruskond on mehelik ja hoolimatu, kui mängitakse suurima panuse peale, siis on märgata, et üdi on kontides ning veri soontes.

On imeline juuniöö, taevas on tumedalt selge ja üle külvatud tuhandete tähtedega. Sõidame pimendatult, aga me ei vajagi valgust, tolmu tee on kui põldudest välja lõigatud. Kitsastes autokastides põrkavad püssid ja kiivrid klirisedes kokku, mootorid laulavad metsikut laulu, mis haarab meie meeli tugevamini kui mingi marsimuusika ning mis toob meile lähemale ohu kui terasest südame pulsilöögid. Kas nad ehk hüüavad meile: „Veel kunagi pole inimesed läinud lahingusse nagu teie, kummalistel masinatel ja raudlindudel, tulest seinte ja surmavast gaasist pilvede taga. Maa on kandnud võitlusvalmis ja kohutavaid loomi, aga ükski pole olnud ohtlikum ega hirksamini relvastatud kui teie. Ükski ratsasalk ega viikingilaev pole olnud iial julgemal retkel. Teie rünnakust avaneb maa, teie ees lähevad tuli, mürk ja raudsed kolossid. Edasi, edasi ilma kaastunde ja hirmuta, asi on maailma omamises!”

Ja just nagu selle üksluisse ja kohutava laulu saatteks lendavad teeservas mööda talude ja külade varemed, valgust kriidikivimist laastatud pesad, millest sõja halastamatu küünis on kinni haaranud ja röövinud selle sisemuse. Valge ja metalsena justnagu kurjuse võluaias lasub kõigel kuuvalgus ning metsistunud aedade kiiresti kasvanud põõsad seisavad tontlikena nagu suurel surnuaial, vaikselt ja õhuvoolust puutumata. Üle selle muinasjutulise surmamaastiku levib raske ja tihke laibalehk, igal pool põldudel ja külade sissepääsude juures paistavad maapinnast väiksed ristid ning lamedad künkad nende ees on kaetud puruks lastud kiivrite, katkiste püsside ja mundriräbalatega. Me kõik tunneme hästi seda maastikku, mille koliseva sõiduga läbi lõikame, ja pea igaühel meist lamab siin mõni sõber, kes veel mõne nädala eest suure rünnaku ajal lahingusse tormas ja igaveseks lebama jäi.

Nüüd algab ka ammu tuntud, rinde laia võrguna üle maastiku pununud jõudude mäng. Korraks peame peatuma, et liikumisega end mitte välja anda, kuna vaenlase lennuk heidab taeva öistest kõrgustest langevarju küljes aeglaselt põlevaid rakette, mis hõljuvad kunstlike keravälkudena üle tee. Järelejätmatult kompavad helgiheitjate võbisevad kiired tumedat taevavõlvi, lõpuks jääb üks neist sissetungijal pidama ja torkab ta justnagu helkiva väikese vesikiili oma heleda valguse otsa; siis haaravad teda ka teised nagu tohutu kaheksajala kombitsad ning kihutavad ta põgenema. Nüüd püüavad õhutõrjekahurid teda kahvlisse võtta, šrapnellide lõhkemispunktide vahelduvast asukohast võib aimata palavikulist tegutsemist suurtükkide juures. Revolversuurtükid heidavad oma valgusvalanguid kõrgele ja isegi kuulipildujad saadavad välja tapvate jaaniussikeste parvesid, kuni ehk õnnestub ühel ainsalgi neist läbi lüüa selle tiivulise üksuse eluallikast, et seda põledes või laastudeks rebituna vastu maad purustada. Üksainus väike kuul, kuus millimeetrit läbimõõdus ja hõõguva fosforiga täidetud, oh kui ta siiski tabaks, et teile näidata: „Meil on imepärase tugevusega pikksilmad, külma, kurja matemaatika kaga lasketabelid ja kotkapilguga sihturid. Me oleme kord; ärge sõandage meile liiga lähedale tulla!”

Aga lennuk, mis hõljub nagu õrn liblikas tulelillede vahel, teeb äkilise pöörde, mis ta peaaegu vertikaalselt ühele tiivale viskab, ning kaob tumedasse ruumi. Võime edasi sõita.

Tee muutub kehvemaks, kõrvale lükatud autod, kloorlubjaga ülepuistatud hobuseluustik, hulk tühje laengukorve ja purustatud eelikuid lebab teeservas. Mõnikord vingerdame läbi suurte mürsulehtrite või teele varisenud müürijäänuste vahelt. Kõik näeb välja käest heidetu ja hätta jäetuna, selles tsoonis tehakse

vaid seda tööd, mida lahing tungivalt nõuab. Puud on paljad, murtud tüvega või ilma oksteta. Ükskord sõidame mööda ühest neist hiigelsuurtükkidest, mis otsustavaks hetkeks valmis sea-tuna end vaikides varjul hoiavad. Ta on kui ohtlik loom hagudest ja kirjudest kaltsudest pesas peidus, vaid võimas toru ulatub järsult ja ähvardavalt õhku. Maskeerimiseks on sellele kirjud laigud maalitud ja ümberringi kunstlik mets istutatud.

Viimaks auto peatub. Oleme jõudnud kerge madala lennu-joonega lasu piirkonda, kus sihtmärgid tuleb väiksemaks teha ja kus pole enam sõidetavaid teid. Kõrge teetammi ääres, kus selle kaevikulõigu puhkavad üksused on end sisse kaevanud, ootavad juhid, rühmad jalastuvad, moodustavad pikad ahelikud, sigaretid visatakse minema ja marss läbi asustamata maa algab.

Sammume üle lainelise maastiku, mida katab kõrge kuiv rohi. Paljudes kohtades on pinnas laiali paisatud ja segi pööratud lehritega, mõned näivad alles eilsest või tänasest pärinevat. Ma käin ühe juhi, vana sõdalase kõrval, kelle ma tunnen ära mitte tema ristist, vaid häälekõlast ja teatud üleolekust, mida võib tajuda tema asjalikest, lühidalt sekkapaisatud märkustest.

Ta arvab, et positsioone ei saa õieti usaldada, kehvad varjen-did, lagunened kraavid, tihe patrullimine ja suured kaotused lühikese aja jooksul. Esialgu pole mul sellist muljet, mille ära-tab rahu tu kant. Välgud horison dil pole märkimisväärsed ja valgustusraketid lendavad pikkade vaheaegadega. Meil on tihti olnud ka teistsuguseid vahetusi. Eemal paremal näib olevat üks hell koht, sealt kostab vahetpidamata raskeid plahvatusi, nii tihe-dalt, et neil on vaevu võimalik vahet teha ning verine lõõm keeb taevast; ka päris kaugel vasakul, kus rindejoon teeb kaare, nii et ta näib meile peaaegu selja taha jäävat, paistab päris tuuline olevat.

Ehk toob homne rindeteade, see suurim ja sõnakehvim ajaleht taas lühikese teate suurenenud tulistamistest mõningates rindelõikudes, mille läbi keegi mingit ettekujutust ei saa, kui pole ise juures olnud.

Sellele vaatamata sunnin ma kiirustama, marsil tundmatul maastikul tuleb ikka olla valmis üllatusteks. Võib sattuda tulelöögi alla, mille käigus kaotatakse teejuht, siis ekseldakse terve öö ja joostakse ehk lõpuks, nagu see juba tuhandeid kordi juhtunud on, otse vaenlase positsioonidesse sisse. Ka peegeldab maastiku metsik nägu fantaasiasse rea õuduspilte, mida aju püüab kõrvale tõrjuda kui mitteusaldusväärseid. See on pika-peale kurnavam, kui võiks arvata.

Seetõttu rõõmustame, kui jõuame ühe purustatud küla algusse, mis pidavat asuma kohe eesliini taga. Kitsas sissetallatud rada lookleb majade, aedade ja hekkide vahelt läbi. Siin on silmapetted eriti elavad ja tugevad. Selle varememaastiku vaatepilt rõhub meeleolule; too püüab seda täiendada ja üles ehitada ning täidab ruumi kummaliste ilmingutega. Nii kerkivad säravad paleed, selged, reeglipärased moodustised või sünged madalad ehitised, mis varitsevad üksinduses nagu mahajäetud kõrtsid või lagunenud veskid; vormid voolavad, lainetavad, vajuvad või muutuvad millekski muuks. See näib olevat kahvatu kuivalgus, mis tekitab selle läbipaistva arhitektoonilise muusika, mis piinavalt mõtetes mängib. Mahajäetud kodudest hoovab kurb ja tontlik hingus; suur kaebus näib olevat varemete vahele maha jäänud.

Küla ees laiub lehter lehtri kõrval võimas kraatriväli. Kaome madalasse, tihti katkevasse jooksukraavi, mõned väljavahetatavad allüksused tulevad meile vastu. Trügime rutakalt ja ilma

ühtegi sõna vahetamata üksteisest mööda. Kraavipõimik muutub tihedamaks ja keerukamaks, siin ja seal möödume varjenditest, mille sissekäikudest tungib välja paksu põlevate puude suitsu. Läheme läbi võimsa, väljaehitatud kraavi, kus seisavad liikumatud vahipostid – see on peakaitseliin. Nüüd tuleb veel eesväli, siis oleme sihile jõudnud.

Seal! Olime liiga vara röömustanud ja siiani läks kõik nii hästi! Ma küürutan äkitselt teejuhi kõrval ühes kraavinurgas ilma õieti teadmata, kuidas sinna saanud olen. Ja veelkord! Parv šrapnelle, mille surve rebib õhu kriisates puruks, eredad leegisähvatused maapinna kohal, plahvatused, vihisevad kuuliparved ning savi mahapladisemine, kõik ühel ajal. Kõrbehaisuline, torkiv suits roomab mööda kaevikut. Meie taga karjed, vandumine, üks täies varustuses kogu komistab minu otsa, kargab püsti ja tormab edasi. Schüddekopf ilmub pimedusest ja tõstab mu teraskiivri üles. Näib, et jälle kord on õnneks läinud. Vaatan edasi minnes veelkord seda kaitsvat nurka ja teen kindlaks, et sekundi murdosadest jätkus meile, et kindlaks teha ja ära kasutada kõige kindlam koht.

Eesmärgini on veel vaid mõned sammud. Mu saatja jääb seisma augu ees, mida katab räbaldunud ja kildudest sõelapõhjaks hakitud telkmantel. Esimese tugiraami külge on naelutatud kitsas puust silt: „Kompaniiülem”. Valgus kumab välja.

„Halloo!”

„Mis lahti, kas vahetus?”

„Vahetus!”

Altpoolt kostab kolinat, ma vingerdan alla, minu järel Schüddekopf ja virgats, kes on oma asjad välja jätnud.

All leiame eest tuttava pildi: väikese laua, granaadikastidest toolid, plekkahi ja kolm traatvõrguga ületõmmatud magamisaset, mis on pikema seina sisse kinnitatud. Kahe tugilaua sisse on seina löödud tääk, mille pära otsas vilgub küünal; traadi külge on riputatud raketipüstol ja rida käsigranaate. Nišis seisab telefon; see on pitseeritud ja seda tohib kasutada vaid siis, kui on teatada rünnakust. Siin on üks neist aukudest, mis juba aastaid on koduks rahvuste noorusele, üks neist kitsastest ja suitsunud elukindlustest, mis juba nii tihti on puusärgiks saanud.

Mu veltvebelleitnantist* eelkäija istub juba valmina laua ääres, rihm ümber, kiiver peas. Lühike tervitus, siis istun ta kõrvale, et lõik üle võtta, kuna tean, et pärast pikka aega kaevikus keeratakse sellele meelsasti selg. Võtan vastu märgukirja löigu kohta, õhufotod ja positsioonide kaardi, sellal kui virgatsid reservlaskemoona üle loevad.

Sellal kui veel mõningaid üksikasju läbi räägitakse, ilmuvad juba kolm jaovirgatsit sedelitega, kus seisab, et kõik on korra kohaselt üle antud ja vastu võetud. Ühele neist on lisatud teade: „Vahetuse ajal kolm meest kergelt haavatud.” Väike tulelöök kriimustas niisii meid ennist. Nii võime ka meie vastava sedeli kirjutada, mis kahe allkirjaga varustatuna pataljoni tagasi saadetakse. Oleme nüüd valmis, mu eelkäija soovib mulle rahulikke päevi ja lahkub. Üles jõudnud, pöörab ta veelkord ümber, et rääkida ristbarrikaadist, mille ehitamisega ta on alustanud. Ma tean seda tunnet positsiooni vastu, mis kõigest hoolimata ikkagi südamel

* Veltvebelleitnant (sks Feldwebelleutnant) oli a-st 1877 Saksa sõjaväes madalaim ohvitseri- või omalaadne ohvitseri asetäitja auaste. Veltvebelleitnantiks ülendati eelkõige ilma leitnantiks ülendamise võimaluseta reservallohvitseri. Esimeses maailmasõjas enamasti rühmaülema ülesannetes. *Tlk.*

on, kuna tema kallal on kõvasti tööd tehtud ja tema võimalustesse süvenetud, nii et ta on sama tuttav nagu mõni elusolend. Varem, positsioonisõja õitseajal, kui elutsesime sügavates kraavides, mille kallal kuude kaupa tuhnisime ja mis olid raudbetooni ja maa-aluste ühenduskraavidega varustatud, väljendus see veel tugevamini.

Viimaks olen üksi. Süütan sigareti ja ronin veelkord üles, et õist maastikku vaadelda. Kuu on laskunud, pimedas ja vaikivana lebab seal pind, mille eest ma just allkirjaga vastutuse üle võtsin, see tükk maad pikkusega tuhat meetrit ja sügavusega viissada meetrit, koobaste ja ühenduste virvarriga, kus varitseb sada nelikümmend relvastatud meest ja kelle rindejoone ette võib sõrmenipsuga riputada leegitseva eesriide.

See maatükk, mis võib igal silmapilgul muutuda põlevaks kraatriks, on see põllumaa, mida nüüd harima peame ja millesse võib-olla meid endidki seemneteradena pistetakse. Itta vajununa asub meie taga maa, mille elutahe kehastub meie valmisolekus surra ja meie ees värelevas kumas, seal, kuhu osutavad meie suur-tükkide torud, asub vaenlane. Neid mõlemaid võimsaid lahutab kaalukeelena eikellegimaa, mida valvavad arvutud silmad.

Kõik on rahulik. Aeg-ajalt sisiseb eespool maona vongeldes õhku rakett – see on vahiohvits, kes tahab eelmaastikku üle vaadata. Ma võin paariks tunniks puhkama heita, kohe varjendi kõrval seisab vahipost, kes väikseimagi rahutuse korral häiret annab. Kindluse mõttes küsin temalt veel märke tõkke- ja hävitustule jaoks nagu ka gaasirünnaku puhuks, siis laskun jälle alla varjendisse, mille Schüddekopf on vahepeal veidi elamiskõlbulisemaks teinud, heidan asemele ja tõmban teki üle pea.